

Utdanningsdirektoratet

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

19-030 HR Høring LK20

17. juni 2019

Høring av fornyelsen av læreplaner i Kunnskapsløftet (LK20) og Kunnskapsløftet samisk (LK20S)

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med snart 9.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunstfag i grunnskolen, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys, andre er scenografer eller kostymedesignere, eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Creo – forbundet for kunst og kultur het tidligere Musikernes fellesorganisasjon (MFO).

Creo vil ha et utdanningssystem som sikrer at hvert enkelt menneske får realisert sine evner og anlegg, der alle gis samme muligheter til utdanning og læring, uavhengig av bakgrunn og forutsetninger. Som en fagforening som både organiserer lærere innenfor de kunstneriske fagene, men også som Norges største fagforening for kunst- og kulturarbeidere har vi et spesielt fokus på de estetiske fagene i skoleverket.

Generelle kommentarer

I høringsbrevet skriver departementet at «Fagfornyelsen skal bidra til et verdiløft for skolen. Det skal bli god sammenheng mellom formålsparagrafen, overordnet del og læreplaner for fag. Målet med fagfornyelsen er også å gjøre opplæringen mer relevant og gi elevene bedre muligheter for dybdelæring. Noen fag skal få en tydeligere praktisk dreining.» Dette er muligens et selvsagt mål, men som vi i Creo i flere år har påpekt; da må det komme tiltak på bordet, som for eksempel den lenge etterlyste planen som Stortinget har bestilt for styrking av de praktiske og estetiske fagene. Dog er vi tilfredse med at de praktiske aspektene ved fagene skal tydeliggjøres. Dette er spesielt viktig i de fagene vi naturlig er mest opptatt av; musikkfaget, og kunst- og håndverksfaget.

For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt. Vi mener at det i et samfunn preget av kompleksitet, større mangfold og en stadig raskere endringstakt er det et særlig behov for å styrke elevenes kompetanse i å forstå, tolke og reflektere kritisk over et mangfold av ytringsformer, herunder kunstneriske ytringer. De humanistiske fagene bidrar nettopp til en slik fortolkingskompetanse med stor verdi for demokratiet og samfunnsutviklingen framover. Derfor blir skole-, barnehage- og lærerutdanningspolitikken også viktig i diskusjonen om dannelse i en kulturpolitisk kontekst. Og det blir viktig i diskusjonene rundt hvem som blir våre fremtidige kunstnere og hvilke kompetanser og kunnskaper de skal besitte.

Grunnlaget for fremtidens kunst- og kulturliv, både det profesjonelle og det frivillige, legges tidlig. Det fleste kunstnere, og spesielt gjelder dette musikere og dansere, må starte sin opplæring tidlig, gjerne i

6- til 8-årsalderen. Det er derfor avgjørende at det finnes dyktige og kompetente lærere over hele landet, i alle kommuner, som kan lære opp, motivere og rettlede de som har vilje og talent til å lære seg et kunstfag. Ikke alle av disse vil bli profesjonelle utøvere, men mange av dem vil bli verdifulle aktører i det frivillige kulturlivet, og mange av dem vil også bli framtidens kompetente og interesserte publikum.

Lærere i dagens grunnskole bør ha høy og relevant fagkompetanse. I dag stilles det i varierende grad kompetansekrav til disse yrkesutøverne. De nye lærerutdanningene har gitt vanskeligere kår for de estetiske fagene i lærerutdanningene (GLU). En bekymringsfull andel av lærerne som underviser i estetiske fag i dag har ingen faglig fordypning i fagene. For å inkludere alle elever i kunstfagene er det også behov for faglærere som har kompetanse på å tilpasse undervisningen for alle gjennom å ta i bruk ny teknologi og metodikk.

Creo/MFO har ved flere anledninger anbefalt at det skal være et krav om 60 studiepoeng for å undervise på alle fag på ungdomstrinnet, og at det innføres et kompetansekrav om 30 studiepoeng for å undervise i alle fag på trinnene en til syv. Og vi har ved flere anledninger understreket behovet for en mer koordinert kultur- og utdanningspolitikk, som sikrer at satsingen på barn og unge i kultursektoren følges opp med en tilsvarende satsing på de humanistiske og estetiske fagene i skolen og lærernes kompetanse i disse fagene. Det må også vurderes å se på danse- og teater/dramafaget i en større sammenheng. Disse fagene tilbys nå på videregående nivå, men har liten og/eller ingen plass på trinnene 1 til 10.

Creo vil også ta til orde for et helhetlig undervisningsforløp, faglig koordinert, som starter i grunnskole og videreføres i kulturskolen. Det er viktig at kulturskolen underviser i skoletiden/SFO, om vi skal nå visjonen kulturskole for alle. Kulturskolen burde også gi et profesjonelt tilbud til dem som ikke har mulighet til å være ordinær elev i kulturskolen, gjennom SFO ordningen og/eller gjennom kulturskolen i skoletiden med bakgrunn i kulturskolens Breddeprogram. Derfor støtter vi forslaget om å gjeninnføre Kulturskoletimen, som vi mener svarer ut mange at de utfordringene vi har med skjev rekruttering til kulturskolene og til både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet.

Vi mener også at grunnskolen burde være mer åpne for å se samarbeidsmuligheter med flere lokale aktører og spille mer på lag med andre organisasjoner som også jobber med barn og unges oppvekstmiljøer og kunst og kultur i opplæring.

Det er viktig at de ulike fagene har relevans for samfunns- og arbeidslivet. Derfor er det viktig at elevene møter profesjonelle utøvere i alle fag i skolen, og spesielt i de estetiske og kulturelle fagene kunst og håndverk, musikk, samfunnsfag og norsk. Elevene må også få erfaring med og mulighet til å utvikle eierskap til kunst- og kulturinstitusjoner. Uten en tydelig forankring i fagenes verdigrunnlag, vil mulighetene for å utvikle eierskap, tilhørighet og deltagelse til kulturlivet blir vilkårlig og ujevnt fordelt. Det er en svakhet på strukturnivå at profesjonell kunst- og kulturformidling ikke er integrert i ny læreplan, samtidig som det er vedtatt gjennom DKS-ordningen at alle elever i norsk skole skal møte profesjonelle kunstnere og kulturformidlere på skolen (Meld. St. 8 2007-2008).

Sammen med skolen kan DKS bidra til at elevene får opplevelser og kunnskap, skape rom for undring og refleksjon gjennom kunst- og kulturmøter og støtte opp under realiseringen av målene i overordnet del av læreplanverket. Læreplanene skal gi elevene en realistisk forståelse av hva en videre utdanning og arbeidsmuligheter i fagene innebærer, og forberede dem på hva som kreves for å oppnå dette. En åpen skole og undervisning som inkluderer møter med profesjonelle kunstnere og kulturformidlere i skolen og i deres praksisfelt er en god måte å oppnå dette på. Det bør poengteres at kunst- og kulturopplevelser med profesjonelle utøvere beriker skolehverdagen, og er et tillegg til tradisjonelle læringsmetoder og -strategier.

Grunnleggende ferdigheter

Det er etter Creos oppfatning en selvfølge at skolen skal vektlegge og lære elevene en rekke grunnleggende ferdigheter. Å kunne lese, skrive og regne, å beherske tallene og bokstavene og bruke de digitale verktøyene, er grunnleggende også for videre læring. Derfor er det viktig å forsterke og tilpasse denne opplæringen slik at alle elever opplever mestring av disse ferdighetene. Creo mener at

dagens fem grunnleggende ferdigheter kun fremhever den teoretiske delen av opplæringen, og fortrenger at mye av elevenes læring skjer gjennom en praktisk og sosial tilnærming til lærestoffet.

Å oppøve en forståelse av hva samhandling og samarbeid mellom mennesker betyr for å nå fram til oppsatte mål, resultater og ny kunnskap er så avgjørende for elevenes mestring av skole- og samfunnstilværelsen, at dette burde inngå som et eget grunnleggende kompetansemål i grunnopplæringen. I kunst- og håndverkfaget mener vi at vi trenger formulerte prosessmål, ikke læringsutbyttebeskrivelser. Likeledes burde strategier for læring og motivasjon vært vektlagt som en helt vesentlig evne å oppøve. Creo mener derfor at en basiskompetanse hvor sosial kompetanse og læringskompetanse inngår som sentrale kompetansemål, er viktig og riktig, og at dette må følges opp av Departementet og Regjeringen.

Det er derfor et lite skritt i riktig retning at det nå legges opp til at de grunnleggende ferdighetene nå skal innarbeides der de er faglig relevante, og at noen fag har fått ett spesielt ansvar for noen spesielle ferdigheter. Dette er etter vårt syn både fornuftig og logisk, da tidligere praksis med et rigid krav om at alle grunnleggende ferdigheter skulle innarbeides på omtrent samme nivå i alle fag ikke var særlig hensiktsmessig.

Når det er sagt så mener vi fremdeles at de nåværende fem grunnleggende ferdigheten er uttrykk for et for snevert kunnskapssyn. Vi mener at kulturelle ferdigheter og forståelse i større grad må inngå i den basiskompetansen som elevene skal tilegne seg gjennom grunnskoleløpet. Forskning viser at elevenes kulturelle kapital har stor innvirkning på læringsresultatene deres, og Creo mener at skolen har et stort ansvar for å utligne og kompensere for elevenes ulike kulturelle ballast. Kulturell kompetanse er avgjørende for å kunne tyde og tolke et komplekst samfunn, og en betingelse for å kunne tilegne seg det mangfoldet av uttrykksformer som vi blir møtt med.

Samtidig vil vi påpeke at kulturell kompetanse ikke bare er viktig for de unges orienteringsevne, men også for deres evne til kreativitet, nyskaping og iderikdom. De praktiske og estetiske fagene byr på kunst- og kulturuttrykk som vekker og forsterker følelser, og fremkaller både refleksjon og spontanitet hos elevene. Disse fagene fremmer en vesentlig læringsvilje- og motivasjon, Å praktisk mestre uttrykksformer som litteratur, musikk, drama, multimedia, foto, film, språk, dans og design forsterker elevenes evne til å kommunisere sine faglige ferdigheter, fantasi, kreativitet og forståelse, og bidrar til en kunnskapsbygging som tar utgangspunkt i elevenes egenart og mestring.

Creo mener at elever som får erfare mestring vil oppleve en langt større læringsmotivasjon og selvtillit til å gå løs på vanskelige utfordringer, og at skolen derfor må vektlegge fag som fremmer dette i grunnopplæringen. Creo mener at den praktisk-estetiske opplæringens plass i skolen må styrkes og at skolen må vektlegge kulturell kompetanse som et viktig verktøy for utviklingen av elevens kritiske sans og nysgjerrige kreativitet. Stortingsmeldingen fra 2003 om skole ble kalt for "Kultur for læring". For Creo er det viktig å understreke at kultur gir læring!

På denne bakgrunn og for å sikre at elevene utvikler en bred og helhetlig kompetanse gjennom opplæringsløpet, ønsker vi å minne Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet om at det i tråd med et bredere og mer helhetlig kunnskapssyn innføres følgende grunnleggende ferdigheter, i tillegg til dagens fem ferdigheter:

- Læringsstrategier og motivasjon.
- Sosial, kulturell og estetisk kompetanse.

Tverrfaglig tema

Fremtidens skole (NOU 2015:8) og Meld. St. 28 skriver at de tverrfaglige temaene skal integreres der det er naturlig, det åpnes altså opp for å ikke ha med alle tre temaene i hvert fag. Vi reagerer sterkt på at de tverrfaglige temaene er fjernet i så mange av de fagene som har flest timetall i norsk skole. Fag som naturfag og matematikk er naturlig å koble sammen med kunst og håndverk, og vi hadde håpet på at de tverrfaglige temaene ville legge til rette for et slikt samarbeid. Nåværende planer legger opp til dette gjennom det flerfaglige emnet *teknologi og design*. Kunst og håndverk og KRLE er de som har fått beholde alle tre temaene, ellers synes vi at de er stemoderlig behandlet. Vi vil reagere spesielt på at musikk ikke har fått beholde *Demokrati og medborgerskap*. Når det gjelder musikk er det i høringen

foreslått at «Folkehelse og livsmestring» er et relevant tverrfaglig tema, mens i forrige var alle tre representert. Hvis vi ser på dette kompetansemålet fra høringen i musikk: *utøve et variert repertoar av musikk, sang, joik og dans, og drøfte hvordan musikalske tradisjoner bevares og fornyes* er det uforståelig at «Bærekraftig utvikling» er fjernet.

Kommentarer til Læreplan i musikk

Etter vårt syn lykke læreplanen i musikk i stor grad med å ivareta kunstneriske og estetiske opplevelers potensiale, både i fagets kjerneelementer og i fagets verdigrunnlag. Her vektlegges musikkens estetiske dimensjon og selverkjennelse gjennom kunstopplevelser. Å oppleve musikk åpner for emosjonelle erfaringer fra det hverdagslige og velkjente til de eksistensielle møtene med ukjent musikk og profesjonelle musikere.

Under «fagets relevans» beskrives musikk som et sentralt fag for skaperkraft, kulturforståelse og identitetsutvikling. Men etter vårt syn favner både musikkfaget – og andre kunstfag – bredere enn som så. Vi etterlyser her en dypere og bredere diskusjon rundt skoleverkets sentrale plass som arena for utvikling av våre innbyggers kulturelle kapital. Skolen har en viktig rolle som formidler av kunnskap, ferdigheter og verdier knyttet til kunst og kultur. Kulturell kompetanse kommer til å ha stor betydning for framtidens arbeidsliv, næringsliv og samfunnsliv. For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt. Dette burde etter vårt syn vært en del av diskusjonen rundt dette fagets relevans.

Under «utøve musikk» mener vi at begrepet «lek» er upresist. Å «leke» er noe en gjør i fri utfoldelse i friminuttene, og er ikke en del av den faglige utviklingen, hverken teoretisk eller praktisk. Her hadde begreper som «utforskning» eller «skapende aktiviteter» vært mer presise. Men det er bra å se at det fremdeles skal spilles og synges i musikkfaget.

I avsnittet om «lage musikk», og for øvrig også under det forrige punktet, etterlyser vi en poengtering av at musikk har ett internasjonalt skriftspråk som er entydig i de fleste land og sjangre; notasjonssystemet med fem linjer og noter. For Creo blir det merkelig at det ikke poengteres sterkere at eleven skal ha en viss kunnskap og innsikt i et så sentralt element i dette faget.

Å «oppleve musikk» er noe alle gjør, og tilgangen på musikk er blitt tilnærmet uendelig, gjennom radio/TV og – ikke minst – gjennom forskjellige strømmetjenester. Men det er en fundamental forskjell mellom å lytte til musikk gjennom forskjellige medium, og lytte til levende musikk, spilt live av levende musikere. Dette sentrale poenget burde vært nevnt i denne læreplanen, gjerne med en henvisning til Den Kulturelle Skolesekken (DKS).

Videre er det etter vårt syn bra at begrepet «kulturell kompetanse» nevnes. Dette er sentralt for oss i Creo, noe vi også har påpekt i innledning til denne høringen. Det som muligens mangler er å påpeke musikkens terapeutiske egenskaper. I vårt helsevesen benyttes musikkterapi i flere forskjellige behandlingstyper, og er også anbefalt av Helsedirektoratet. Dette kunne også blitt nevnt under «folkehelse og livsmestring».

Men så, under «verdier og prinsipper», er igjen «lek» ett begrep. Og som tidligere nevnt, vi er ikke tilfreds med at dette begrepet brukes i et kunnskaps- og håndverksfag. Her kunne igjen «utforskning», «skapende aktivitet» eller «undring» blitt brukt i stedet.

Så er vi veldig tilfreds med at det både påpekes at notasjon skal tas i bruk, og at det skal være en progresjon i graden av mestring gjennom de ti årene i grunnskolen. Generelt er det et stort fremskritt at progresjon og utvikling påpekes sterkt. I dag er det mange lærere som gir god og grundig undervisning i musikkfaget. Men dessverre er det også mange skoler der de praktiske og estetiske fagene nedprioriteres, med de konsekvensene at elevene knapt har faglig progresjon fra første til tiende klasse.

Så er det godt for en fagforening som er opptatt av åndsverkslov og opphavsrett å se at dette er berørt under punktet «digitale ferdigheter».

Når det gjelder kompetansemålene etter de forskjellige trinnene så er vi stort sett tilfredse med det fremlagte forslaget. Spesielt tilfredsstillende er det at øving og fremføring gis stor plass, og at det er en tydelig forventning om progresjon fra første til tiende klasse.

Så vil vi komme tilbake til vurderingsordningen når eksamensordningen i fagene skal ut på høring, men vil allerede nå varsle at vi i Creo ser store fordeler med at både musikkfaget og kunst- og håndverksfaget blir trekkfag til eksamen i tiende klasse.

Kommentarer til læreplanen i kunst og håndverk

Delingen av kunst og håndverksfaget ser igjen ut til å være en problemstilling, noe vi synes er beklagelig. Fagfeltet frarådet dette sterk i forrige høringsrunde, derfor er det synd å se at faget igjen trues med å deles i fordypningene kunstfaglig og håndverksfaglig på 10.trinn. Når det i tillegg presiseres at det er opp til skolen å fordele fordypningen etter lokale behov og rammer, stiller vi oss spørsmålet: Kan noen skoler velge bort håndverket, om fasilitetene ikke er i orden, eller kunsten, hvis skolen ikke ser nytteverdien i den? Dette mener vi ikke er hensiktsmessig å gi skolene selv et valg over i så stor grad som det ser ut som i den nye strukturen som er foreslått. Merk at vi ikke er imot å ha en fordypning på tiende trinn, men at slik strukturen foreligger vil det i praksis kunne bety at faget deles i for stor grad.

Kunst- og håndverksfagets verdigrunnlag unnlater å nevne kunst som kilde til refleksjon, mens bilder, gjenstander og arkitektur inkluderes. Kunst representerer ytringer som utfordrer og utvider etablerte tanke sett på en særegen måte, og dette bør reflekteres eksplisitt som del av fagets verdigrunnlag. Møter med og refleksjon over ulike kunst- og kulturuttrykk må forankres på alle nivåer i læreplanen. Spesielt viktig er det at det innlemmes i kjerneelementene for faget. Å reflektere over kunst- og kulturuttrykk må også forankres i kompetansemålene for alle trinn og på den måten sikre en god progresjon av de grunnleggende ferdighetene å lese og uttrykke seg muntlig. Dette grepet vil ivareta at elevene i løpet av skolegangen blir trent i å tolke, forstå, vurdere og reflektere kritisk.

Betegnelsen kunst og håndverk på skolefaget er relativt ny. Betegnelsen har endret seg fra «tegning, sløyd og håndarbeid», via forming til «kunst og håndverk». Det kan argumenteres for og mot alle betegnelse. Men vi snakker uansett om flere ulike virksomheter av til dels svært ulik karakter, selv om det er gråsoner og overganger.

Vi etterspør derfor en konkretisering av fagdefinisjonen, ut fra følgende betraktning: Kunst og Håndverk består av flere ulike og like viktige fag eller fagområder:

Håndverk tar utgangspunkt i eksisterende, eldre teknikker, materialer og former knyttet til spesialiserte håndverkstradisjoner. Håndverkere jobber ofte materialspesifikt med konkrete oppskrifter man må følge, og som ivaretar kunnskapen som ligger i tradisjonene.

Kunsthåndverk er en visuell, skapende kunstform som tar utgangspunkt i teknikker, materialer og former knyttet til spesialiserte håndverk. Kunsthåndverkere arbeider ofte materialspesifikt med enten keramikk, metall, tekstil, glass, lær eller andre håndverksmaterialer med solid dybdekunnskap innen sitt håndverk. Kunsthåndverk er ofte forbundet med folkeindustri, design, husflid, prydning, kunstindustri eller brukskunst – praksiser som har hatt en videre betydning enn dagens kunsthåndverk. De kan også arbeide tverrmedialt eller utforske materialer som ikke tradisjonelt er relatert til håndverk. Produksjonen kan bestå av alt fra unike bruksobjekter til skulpturer, konseptkunst, installasjoner og performative verk.

Kunst/visuell kunst /billedkunst handler om den frie kunsten uavhengig av materialer og gjenbruk, hvor det «skapende» står sentral for alt type uttrykksformer som en grunnleggende verdi. Kunst er en samlebetegnelse for de billedskapende, visuelle kunststartene. Billedkunsten omfatter tradisjonelt særlig malerkunst, tegnekunst, grafikk, skulptur og tekstilkunst, men også nyere uttrykk innen visuell kunst som fotografi, animasjon, video- og datakunst, installasjon, gatekunst, landart, konseptkunst og performance.

En forutsetning for å kunne få til god opplæring i dette faget er at det finnes tilgjengelige og godt utstyrte formingsrom for kunst- og håndverksfagene på norske skoler. I dag finnes det ingen krav til at nye skolebygg skal ha formingsrom. Creo foreslår dette kravet gjeninnført for å sikre tilstrekkelig kvalitet på opplæringen.

Kommentarer til læreplanen i Norsk

I den nye læreplanen foreslår regjeringen å fjerne sang fra pensum. Dette mener vi er et meget dårlig forslag. Gjennom sangen kommer våre neste generasjoner nærmere mange av våre sentrale tekster, gjennom sang utvikles fellesskap og samhørighet, og utallige forskningsarbeider peker på at kunnskap formidlet gjennom sang, musikk og andre estetiske læremetoder fester seg lettere og sitter lengre i enn uten gjennom slike koblinger. Å fjerne sang og andre estetiske emner og metoder er også stikk i strid med de siste tilrådingene fra OECD, som nå foreslår å gi estetiske fag en større plass i skolen. Vi foreslår derfor å la sang få en *større* plass i både norskfaget og andre fag.

Det så lenge ut til å gå bra for dramafaget i fagfornyelsen av norskfaget. Læreplangruppen i norsk la inn tydelige, dramafaglige kompetansemål på alle trinn i grunnskolen i førsteutkastet. I andre utkast av læreplanen som er på høring nå, er alle dramafaglige kompetansemål byttet ut med «kreative aktiviteter/måter/uttrykk». Vi vil understreke at en tydeliggjøring av dramafaglige kompetansemål i norskfaget er helt nødvendig for å sikre et minimum av dramaundervisning i grunnskolen. Drama er ikke én metode, det er et estetisk fag med mange praktiske arbeidsmåter. Dramafaget handler om å skape situasjoner og utforske gjennom spill og agering. Det handler om å sette seg inn i hvordan ulike aktører tenker og handler og endre perspektivet. Gjennom arbeidsmåter i dramafaget som kombinerer kroppslig, følelsesmessig og kognitiv erfaring, oppnår elevene fordypet læring. En formulering om «kreative aktiviteter/måter/uttrykk» vi mener kan beholdes er for eksempel denne etter 4. trinn: «utforske og formidle tekster gjennom samtale, skriving, dramaaktiviteter og andre kreative uttrykk».

Drama har lang tradisjon for å være en del av norskfaget, og sammenhengen mellom opplevelse, forståelse og praktisk utøvelse av drama som estetisk uttrykk bør ivaretas i faget. Rollespill, dramaaktiviteter og opptre i roller har dessuten stor verdi for oppøving i demokratisk deltakelse, på samme måte som lek, tegning, samtale og skriving, og bør beholdes.

Andre kommentarer

I grunnskolen har kunstoffagene; Kunst og håndverk og Musikk, relativt sett fått en mindre plass gjennom årene. Det totale antall timer i grunnskolen er blitt utvidet, men kunstoffagenes timetall er ikke utvidet, derfor blir disse fagenes relative timeandel mindre i forhold til det totale antall timer. Dette har vært et gjennomgående trekk helt fra Mønsterplanen av 1974 (M74) og fram til Kunnskapsløftet. Disse to fagene utgjør 13,3 % av det totale timetallet i grunnskolen i Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), mens de i M74 tilsvarte 19,7 % av det totale timetallet.

Kunstoffagene har alltid vært representert blant undervisningsfagene i grunnopplæringen, men i varierende grad når det gjelder antall og type fag, antall undervisningstimer samt lærerkompetanse. Det er også i de siste skolereformenes læreplanverk lagt vekt på å framheve den estetiske dimensjonen i alle fag. Dette aspektet er også sterkt fremhevet i Ludvigsenutvalgets rapport.

Når det gjelder å se verdien av praktisk og estetisk tilnærming til læring, slik som blant annet nye rammeplaner for lærerutdanningen legger opp til at nye lærere skal ha kompetanse på gjennom: «å kunne legge til rette for estetiske læringsprosesser i alle fag» vil vi bemerke at *drama* beklagelig nok er forsvunnet fra norskfaget. Heldigvis har enda *dans* har en plass i kroppsøving, og *designprosesser* er representert i kompetansemål for naturfag. Kreativitet er også nevnt som viktig for måloppnåelse i flere fag, blant annet i matematikk. Dette er også i tråd med *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*.

Nedbyggingen av fagspesifikke undervisningslokaler må stoppe. Norske skoler trenger spesialrom for å kunne tilegne elevene ferdigheter i praktisk og estetiske fag som tekstil med dertil egnet verktøy og symaskiner og sløydsaler med maskiner og spesialverktøy for trearbeid og metall. Vi merker oss videre at begrepet *verksted* er fraværende. Verksted som begrep legger en viktig føring for å prioritere verkstedene som en særlig viktig rammefaktor for utøvelsen av et praktisk og estetisk fag. Skal

skolene på likt velge å prioritere rammefaktorene likt i hele landet når det gjelder kunst og håndverk og (musikkrom for den del) må det ligge klare føringer i skolens viktigste styringsdokument. Selv om det er flott at dans er inkludert i musikk er det betenkelig at ordet «lage» er fjernet, da det skapende og kreative med å lage kunst er det som driver kunsten framover, ikke bare det å «kopiere» det eksisterende.

For musikkfaget er situasjonen på mange skoler kritisk. Gode og tilpassede musikkrom er avgjørende for å kunne tilby tilfredsstillende undervisning. Samtidig kan disse gi både frivillige kulturlivet utviklende og inspirerende rammevilkår. I den forbindelse anbefaler vi at nasjonale standarder som NS 8178 «Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» legges som premisse ved prosjektering av lokaler som skal brukes til musikkformål, og da inkludert skolenes musikkrom og amfi/konsertsaler.

Skolebiblioteket har tradisjonelt hatt en svært viktig rolle i norsk skole. For mange barn er møtet med skolebiblioteket det viktigste og kanskje også eneste møtet de har med bøker og kunnskap i bokform. Creo mener at dette tilbudet og bibliotekets rolle som kunnskapskilde er et betydelig tilskudd til utstrakt bruk av søkemotorer som Google og andre kilder til kunnskap.

De siste årene har vi sett en omfattende nedlegging av skolebibliotekene rundt om i landet. Creo forstår at bibliotekenes fortsatte eksistens styrkes gjennom bestemmelser sånn og sånn for å motvirke stoppe utviklingen med nedlegging av skolebibliotekene rundt om i landet.

Barn og unges læring, både i og utenfor skolen, er preget av mangfold og inneholder mange dimensjoner. De gjelder fakta om natur, samfunn, kultur og miljø; tro, holdninger og følelser, og smak og estetisk opplevelse. Alle disse læringsdimensjonene er viktige i et helhetlig perspektiv, men da må de alle få en likeverdig rolle i skolesystemet.

For å lykkes med dette må skolemyndigheter, skoleeiere, skoleledelse og lærere ha et bevisst ønske og en vilje til også å satse på kunst- og kulturfag i opplæringen. Bakgrunnen for dette må være en felles forståelse av at kunstoffag og estetiske læreprosesser er grunnleggende elementer i elevens identitetsskaping og helhetlige utvikling, samt opplæring til en mangfoldig kunnskap og en bred kompetanse. Dette vil heller ikke være mulig uten en offensiv satsing på høyt kvalifiserte lærere i kunstoffagene, også i grunnskolen.

Konkrete tiltak som vil bidra i positiv retning er:

- Det må innføres kompetansekrav for undervisning i kunst og håndverk og musikk for lærere som underviser i de estetiske fagene i grunnskolen. Kravet må være minst 30 studiepoeng på barnetrinnet og minst 60 studiepoeng på ungdomstrinnet.
- Hver lærerutdanningsinstitusjon må styrke sin kompetanse og tilbud innen estetiske fag, og gi studentene verktøy og kunnskap som setter dem i stand til å inkludere alle elevene.
- Gjeninnføre egne og tilstrekkelig godt utrustede spesialrom som sløydsal, tegnerom, musikkrom og tekstil-rom med nødvendige maskiner og verktøy.
- Alle studenter i grunnskolelærerutdanningene må bli kjent med hvordan de kan arbeide med estetiske læreprosesser i alle fag, og hvilke muligheter som gis med kulturskolen og den kulturelle skolesekken.
- Musikkfaget, og kunst- og håndverksfaget må bli gjennomgående fag fra første til tiende klasse, og bli inkludert i fag som er trekkefag til eksamen i tiende klasse.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur